

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқу-әдістемелік кешені
Бағыты: Құқықтану
Шифр: 6В04205
Пән: Қылмыстық атқару құқығы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІ

**ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ, ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ ЖӘНЕ
КРИМИНАЛИСТИКА КАФЕДРАСЫ**

ҚЫЛМЫСТЫҚ АТҚАРУ ҚҰҚЫҒЫ ПӘНІ
бойынша семинарлық сабақтарды жүргізуге арналған
ӘДІСТЕМЕЛІК НҮСҚАУЛАР
(6В04205-Құқықтану мамандығы студенттері үшін).

АЛМАТЫ 2023 ж.

Әдістемелік нұсқаулар қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу және криминалистика кафедрасының доцент м.а. А.Б.Избасовамен дайындалған.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті заң факультетінің Ғылыми кеңесімен ұсынылған және бекітілген.

_____ Д.Л. Байдельдинов

Хаттама « _____ » _____ 2023 ж.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті заң факультетінің 6В04205-Құқықтану мамандығы студенттері үшін қылмыстық құқықтық пәндер бойынша семинарлық сабақтарды жүргізуге арналған әдістемелік нұсқаулар.

1. Жалпы ережелер

“Құқықтану” мамандығы бойынша оқып жатқан студенттердің оқу нысанының бір түрі болып семинарлық сабақтар танылады. Ұсынылып жатқан жалпы ережелер тек қана ұсынушылық сипатқа ие.

Тәжірибелік сабақтар оқу үдерісінің қажетті элементі болып табылады. Тәжірибелік сабақтардың мақсаты – дәрістен алған білімді тереңдету, ұлғайту, кәсіби маңызды білім мен машықты қалыптастыру. Тәжірибелік сабақтар студенттерге заңи терминологияны меңгеруге, сөйлеу мәдениетін және кәсіби ойлау қабілетін дамытуға көмектесіп, оралымды екі жақты байланыстың құралы болып табылады.

Студенттер тәжірибелік сабақтарда нақты жағдайларға құқықтық нормаларды қолдану, нормативтік құжеттарды түсіндіру, көптеген құқықтық актілердің ішінен тиісті нормаларды таңдап алу машығына, өзінің даралығын, ойлау дербестігін, өз пікірін аяғына дейін ұстану қабілетіне ие болады.

Тәжірибелік сабақтардың құрылымы келесі элементтерді қамтиды: ұйымдастырушылық кезең (оқытушы студенттермен сәлемдесіп, журналда сабаққа келмеген студенттерді белгілейді, студенттердің сабаққа дайындығын анықтап, сабақтың тақырыбы мен жоспарын жариялайды); материал бойынша студенттердің сұраққа жауабын тындайды; негізгі бөлім (теориялық сұрақтарды талдау және есептерді шығару); сабақты қорытындылау (оқытушы бүкіл топтың жұмысын бағалап, бағаларды жариялап, түсінедіреді, нақты студенттердің жауаптарындағы жетістіктер мен жіберілген кемшіліктерді көрсетіп, келесі сабаққа тапсырма береді). Тәжірибелік сабақтардың негізгі бөлімі теориялық сұрақтарды есептерді шешумен оралымды үйлестіруге арналуы керек, уақыттың елеулі бөлігі есептерді шешуге жіберіліп, 50 минуттық сабақ барысында теориялық сұрақтарды талдауға 10-15 минут уақыттың жұмсалыуы ұсынылады. Теориялық сұрақтарды талдау әртүрлі: студенттердің баяндамалары, есептерді шешу, теориялық семинар жүргізілуі мүмкін.

Оқытушы студенттерге баяндаманың қандай талаптарға сәйкес келуі қажет екендігін түсіндіруі қажет. Баяндаманың тақырыбын белгіліген соң, жұмыста пайдаланылған авторларды атап, баяндаманың жоспарын және баяндама бойынша тиісті сұрақтарды қайнар көздерге сілтеме, авторлардың пікірін келтіре отырып, мүмкіндігінше өз пікірін білдіре отырып жан-жақты түрде баяндау қажет.

Есептерді шешу, қойылған сұрақтарға толық жауап беру түрінде жазбаша нысанда студенттердің дәптерлерінде болуы қажет. Есепте берілген әрбір оқиға, жағдай олармен байланысты сұрақтарды заңи бағалауды талап етеді. Әр сұраққа заң нормаларына сілтеме жасай отырып, нақты жауап берілуі (иә, жоқ) керек. Студент тиісті норманы қалай қолданғанын, сәйкес жағдайларда ҚР Жоғарғы сотының нормативтік қаулыларына, ғылыми түсіндірулерге сілтеме жасай отырып көрсетуі қажет. Осы әдіснаманы

меңгерген студент кәсіби міндеттерді тиімді шешуге байланысты тәжірибелік машыққа ие болады.

Семинар (лат. *seminarium* – рассадник, көшет) – жетекшінің тапсырмасы бойынша жекелеген сұрақтар, проблемаларды баяндама немесе бірігіп талқылау түрінде студенттердің өз бетінше зерделеуіне негізделген, оқу үдерісінің нысаны. Тәжірибелік сабақтарға қарағанда семинар теориялық сипатқа ие және белгілі бір пәнде терең бағытталған. Семинар сабақтары оқушыларды оқу-танымдық қызмет барысында дербестік танытуға бағыттай отырып, білімді нығайтуға көмектеседі. Семинар барысында қайнар көздермен, қосымша әдебиеттермен, құжаттармен жұмыс нәтижесінде алынған білім жүйеленеді, тереңдетіледі, қадағаланады. Семинар сабақтарының басты мақсаты – студенттерді зерттелінетін салалардың ерекшелігіне қарай, теориялық білімді пайдалану дағдылары мен машықтарына ие болу мүмкіндігімен қамтамасыз ету.

Негізгі мақсаттық бағытына байланысты семинардың үш типін ажыратамыз:

1) белгілі бір оқу курсы терең зерттеуге арналған, осы курстың материалымен тақырыптық байланысты семинар;

2) әдіснамалық тұрғыдан маңызды курстың немесе белгілі бір тақырыпты негізді түрде дайындауға арналған семинар;

3) арнайы семинарға ұласуы мүмкін, жекелеген өзекті мәселелерді ғылыми өңдеуге арналған зерттеу типіндегі семинар.

Арнайы семинар белгілі ғалымның жетекшілігімен белгілі бір проблемаға байланысты жас зерттеушілердің қарым-қатынасының мектебін білдіреді. Тәжірибелі жетекші ғылыми шығармашылықтың ауа-райын қалыптастырып, студенттерді ұжымдық ойлау қызметіне бағдарлап, зерттеу жұмысының тиімді әдістерін пайдаланады. Қорытынды сабақта оқытушы студенттік ғылыми жұмыстарға толыққанды шолу жасап, қорытындылайды, қарастырылған проблемалардың ары қарата зерттелу мүмкіндіктерін аша отырып, қызығушылық білдірген студенттердің осы проблемаларды зерттеуге қатысу мүмкіндіктерін түсіндіреді.

Семинар сабақтары дәріс сабақтарымен тығыз байланысты, дегенмен де семинардың оқу материалы дәріс материалың қайталамайды. Оқытушының жетекшілік рөлі оқу жұмысын тиянақты жоспарлаудан, маңызды сұрақтарды семинарда талдауға бөліп шығарудан, дербес дайындалу үшін әдебиеттерді таңдаудан, талқылау үдерісіне басшылық жасаудан көрінеді.

Жүргізу әдісіне байланысты семинар келесі түрлерге бөлінеді.

Семинар-сұхбат семинар жоспарындағы барлық сұрақтар бойынша бүкіл студенттердің сабаққа дайындалуын білдіріп, тақырыпты белсенді талқылауға студенттердің елеулі бөлігінің тартылуын білдіреді. Оқытушының қысқаша баяндамасынан кейін, жоспардағы нақты сұрақтар бойынша бірнеше студенттердің жан-жақты мәлімдемелері тыңдалып, басқа студенттердің жауаптарымен толықтырылады, соңынан оқытушы қорытындылайды.

Семинар-дискуссия, немесе семинар-диспут қандай да болмасын проблеманы ұжымдық талқылау және шешу үшін семинарға қатысушылардың диалогтық сөйлесу мүмкіндігін білдіреді. Талқылау үшін оқытылатын пәннің ең өзекті мәселелері таңдалынады. Участники Дискуссияға қатысушылар өз ойларын нақты құруға, өз пікірлерін ұстап тұруға, сын пікірлерге дәлелді түрде қарсы тұруға үйренеді. Семинар сабақтарының ең тиімді нысаны қатысушылардың сәйкес орналасуы қағидасындағы «дөңгелек үстел». Осыған байланысты диалог арқылы дискуссия тақырыбын бірігіп өрбіту үшін, студенттерді қарым-қатынас, өзара әрекет мәдениетіне үйрету қажет.

Семинардың аралас нысаны баяндамаларды талқылау, қатысушылардың еркін сөйлеуі, жоспарланған дискуссиялар түрінде өтеді.

Студенттердің семинарға дайындалуына педогогикалық жетекшілік ету оқытушының баяндамалардың жоспарын құруға көмектесуінен, әдеби қайнар көздерді конспектілеуге үйретуден, рефераттар мен баяндамалардың мәтінін дұрыс рәсімдеуге, өзіндік жұмыс барысында туындаған сұрақтарға байланысты кеңес беруден көрінеді.

Семинар сабақтарының мазмұны

Семинар 1. ҚР-ның қылмыстық атқару құқығының түсінігі, тәртіптік пән және жүйе. ҚР-ның қылмыстық атқару заңнамасының ортақ ережесі.

- 1) Қылмыстық атқару құқығының түсінігі пән және жүйелік бағамы.
- 2) ҚР-ның мемлекеттік саясаты. Жазалау қылмысының атқару саласында.
- 3) Құқық және қылмыстық атқару заңнамасының тарихының дамуы.
- 4) Қылмыстық атқару заңнамасының қағидалары.
- 5) Қылмыстық атқару құқығының нормалары, және көздері.
- 6) Қылмыстық атқарудағы құқықтық қайраткерлері.

Семинар 2. ҚР-ның қылмыстық атқару кодексінде сотталғандардың құқықтық жағдайына мінездеме.

- 1) Жазасын өтеудегілердің, тұлғаның жағдайының құқықтық түсінігі.
- 2) Сотталған адамның міндеттемесі мен құқығы.
- 3) бас бостандығынан айырылғандар, сотталғандардың қылмыстық жауабы және материалы, тәртібі.

Семинар 3. Жазаны атқару мекемелері жүйесінің сипаттамасы және олардың қызметтік негізгі бағалауын қадағалау.

- 1) Жазаның атқарылуы, мемлекеттік органдар жіне мекеме түрлері.
- 2) ҚР-ның Әділет мин-гі түзеу мекемесінің түрлері және оларды тағайындау.
- 3) Жазаның орындалуы, мемлекеттік органдар және мекемелік тапсырма.
- 4) Түзеу мекемесі қызметінің құқықтық жағдайы.
- 5) Прокурорлық қадағалау. Жазаның атқарылуы, мекеме және орган

қызметін қадағалау.

Семинар 4. Сотталғанды қоғамнан оқмаулауға байланысты емес жазаларды атқаруының құқық негіздері.

- 1) Мүлікті тәркілеу және айыппұл түріндегі жазаның атқарылуының жағдайы және тәртібі.
- 2) Ұлғарым қызметінен және лауазымынан айыру түріндегі жазаның тәртібі жазаның.
- 3) Түзеу жұмыстары түріндегі жазаны атқару тәртібі.
- 4) Бас бостандықтан шектеу түріндегі жазаны өтеу тәртібі.
- 5) арнаулы, әскери немесе құрметті атақтан, сыныптық шеннен, дипломатиялық дәрежеден, біліктілік сыныбынан және наградаларын айыру туралы сот үкімін атқару.

Семинар 5. Қамау түріндегі жазаны атқарылуының тәртібі мен ережелері. Тергеу изоляторында қамауда ұстаудың тәртібі мен шарттары. Қамауда отырғандардың босатудың тәртібі мен негіздері. Арест түріндегі жазаның орындалуы мен негіздері.

Семинар 6. Бас бостандығын айырылғандарды тәркілеу және түзеу мекемелеріне бөліп орнауы.

- 1) Бас бостандығын айырылған сотталғандарды тәркілеу.
- 2) Жазаланғандарды түзеу мекемелерінде орналыстырудың түрлері.
- 3) Бас бостандығын айыру орындалырындағы жазаланғандарды қабылдау, есеп жүргізу және орналастыру мен ауыстыру.
- 4) Бөлімшілер жүйесі.

Семинар 7. Бас бостандығын айырылуға жазаланудың орындалу ерекшеліктері.

- 1) Бас бостандығын айыру орындауларында ұстау режимінің құқықтық реттелуі.
- 2) Түзеу мекемелерінде сотталғандарды ұстау шарттары.
- 3) Сотталғандардың еңбегін құқықты реттеу, тәрбиелеу жұмыстары және кәсіби техникалық білім алу.
- 4) Түзеу колониясындағы жазаны өтеу режимдерін дифференциалау шарттары. Түзеу мекеме түрін өзгерту.
- 5) Төзеу колонияларының әр түрлерінде жазаны өтеу ерекшеліктері.
- 6) Әйел жынысындағы сотталғандардың өтеу ерекшелігі.

Семинар 8. Шартты сотталғандарды бақылау және жазасын өтеуден босатудың құқықтық негіздері.

- 1) Жазадан босатылудың түрлері.
- 2) Жазасын өтеуден мерзімінен бостандық беру тәртібі.
- 3) Сотталғанды босату тәртібі.
- 4) Шартты түрде мерзімінен бұрын босатылатын адамның жүріс-

тұрысын бақылау.

5) Бас бостандығын айыру орындалғанынан босатылған адамдарды әкімшілік қадағалау.

6) Жазаны өтеуден босатылатын сотталғандарға көмек көрсету және оларды бақылау.

Семинар 9. Сотталғандардың халықаралық актіге жүгінуі. Кейбір шетелдергі қылмыстық жазаны өтеудің тәртібі.

- 1) Сотталғандардың халықаралық актіге жүгінуі.
- 2) Кейбір шетелдергі қылмыстық жазаны өтеудің тәртібі.
- 3) Халықаралық құжат және өлім жазасы.

Семинар 10. ҚР-ның қылмыстық атқару құқығының түсінігі, тәртіптік пән және жүйе. ҚР-ның қылмыстық атқару заңнамасының ортақ ережесі.

- 1) Қылмыстық атқару құқығының түсінігі пән және жүйелік бағамы.
- 2) ҚР-ның мемлекеттік саясаты. Жазалау қылмысының атқару саласында.
- 3) Құқық және қылмыстық атқару заңнамасының тарихының дамуы.
- 4) Қылмыстық атқару заңнамасының қағидалары.

Семинар 11. ҚР-ның қылмыстық атқару заңнамасының ортақ ережесі.

- 1) Қылмыстық атқару құқығының түсінігі пән және жүйелік бағамы.
- 2) ҚР-ның мемлекеттік саясаты. Жазалау қылмысының атқару саласында.
- 3) Құқық және қылмыстық атқару заңнамасының тарихының дамуы.
- 4) Қылмыстық атқару заңнамасының қағидалары

Семинар 12. Бас бостандығын айырылуға жазаланудың орындалу ерекшеліктері.

- 1) Бас бостандығын айыру орындауларында ұстау режимінің құқықтық реттелуі.
- 2) Түзеу мекемелерінде сотталғандарды ұстау шарттары.
- 3) Сотталғандардың еңбегін құқықты реттеу, тәрбиелеу жұмыстары және кәсіби техникалық білім алу.

Семинар 13. Жазаны атқару мекемелері жүйесінің сипаттамасы және олардың қызметтік негізгі бағалауын қадағалау.

- 1) Жазаның атқарылуы, мемлекеттік органдар жіне мекеме түрлері.
- 2) ҚР-ның Әділет мин-гі түзеу мекемесінің түрлері және оларды тағайындау.
- 3) Жазаның орындалуы, мемлекеттік органдар және мекемелік тапсырма.
- 4) Түзеу мекемесі қызметінің құқықтық жағдайы.

Семинар 14. Бас бостандығын айыру орындауларында ұстау режимінің құқықтық реттелуі.

- 2) Түзеу мекемелерінде сотталғандарды ұстау шарттары.
- 3) Сотталғандардың еңбегін құқықты реттеу, тәрбиелеу жұмыстары және кәсіби техникалық білім алу.
- 4) Түзеу колониясындағы жазаны өтеу режимдерін дифференциалау шарттары. Түзеу мекеме түрін өзгерту.

Семинар 15. Бас бостандығын айырылуға жазаланудың орындалу ерекшеліктері.

- 1) Бас бостандығын айыру орындауларында ұстау режимінің құқықтық реттелуі.
- 2) Түзеу мекемелерінде сотталғандарды ұстау шарттары.
- 3) Сотталғандардың еңбегін құқықты реттеу, тәрбиелеу жұмыстары және кәсіби техникалық білім алу.

Ұсынылатын арнайы оқулықтар:

А) Негізгі

1. Балтабаев К.Ж. Жазаның орындалуы: Қазақстан Республикасының заң шығарушы және халқаралық нормалары. Алматы, 1999.
2. Бутырина Е. Жизнь в другом измерении: О детских. воспитательно трудовых колониях Казахстана\Казахстанская правда, 1994, 29 декабря
3. Высшая мера преступления или низшая мера наказания!/\Экспресс К, 2002, 12 октября.
4. Гольшики Н.В. Казахстан может стать страной эков, если мы не изменим своего отношения к наказанию./Юридическая газета, 2001, 14 ноября.
5. Доброта Л. Будь поласковой, Фемида.-Казахстанская правда , 2002, 21 марта
6. Ержанов С. Контингент. Как сделать ,чтобы наказание лишением свободы вело к исправлению осужденного?- Юридическая газета, 2002, 20 марта.
7. Жалмухамед Т. Уйти и не вернуться.- Юридическая газета, 2002, 20 марта.
8. Казахстан занимает второе место в СНГ по числу заключенных/Понорама, 1996, 14 июня
9. Каиржанов Е.И., Накипов Б. Рецидивная преступность: состояние и профилактика.- Алматы: АВСШ ГСК РК, 1996.
10. Комментарий к Уголовно-исполнительному кодексу Республики Казахстан. Алматы «Баспа», 1998
11. Коханова С. Женская колония :сладкая свобода –горькая реальность:(Положение в дел колониях)/Доживем до понедельника, 1995, 11 августа.
12. Мусабеков С. Амнистия и помилование в Республике Казахстан./Тураби, 2001, №3
13. Посмаков П.Р. Анализ численности «тюремного населения» в Казахстане. Предупреждение преступности, 2001, №2(2)
14. Посмаков П.Р. Не карать, а воспитывать./Юридическая газета, 2002, 21

августа.

15.Прсмаков П.Р. Кара- не значит казнь.//Казахстанская правда, 2002, 13июня

16.Смертная казнь: «за»и «против».Готовы ли мы к отмене исключительной меры наказания?-/Юридическая газета,2002,2 октября

17.Уголовно-исполнительное законодательство Республики Казахстан (схемы):Учебное пособие / Сост. А.А.Филимонова Алматы ВШП «Адилет» 2001

18.Хасенов Г.Амнистия на преступность не повлияло /Казахстанская правда, 2001, 24 июня

19.Чукмаитов Д.С Теоретические основы системы исполнения наказаний по законодательству Республики Казахстан.- Алматы; Баспа, 1999.

20.Шаймерденов К .Смертная казнь :сквозь призму целей уголовного наказания./Мысль,2000, №10

Б) Қосымша

1. Алферов Ю.А. Международный пенитенциарный опыт и его реализация в современных условиях: Сб.Лекций -Домодедова,1993

2. Астемиров З.А. История советского исправительного трудового права Рязань, 1975

3. Багрий-Шахматов Л.В.Система уголовных наказаний и исправительно-трудовое право.- М.:ВШ МВД СССР,1969,-77с

4. Джекебаев У.С. Основные принципы уголовного права Республики Казахстан (сравнительный комментарий к книге Дж .Флетчера и А.А.Наумова «Основные концепции современного уголовного права»). Алматы: Жет1 жаргы, 2001.-256 с

5. Кабакаев М.О. Состояние законности в уголовно-исполнительной системе./ Закон и время ,2001,2(30)

6. Кистяковский А.ф. Исследование о смертной казни.- Тула: Автограф,2000.-272с

7. Коломытцев А.В. Особо опасные рецидивисты в колониях и тюрьмах.// Уч.пособие.-Рязань,1994

8. Кузьмин С.И. Деятельность исправительно-трудовых учреждений (1936-1960).-м.,1976

9. Маслихин А.В., Миндадзе О.Н. Правовое регулирование исполнение предварительного заключения под стражу.- Рязань: РВШ МВД СССР,1988

10.Маслихин А.В.Следственный изолятор как место предварительного заключения. -Рязань, 1976

11.Михлин А.С.Смертная казнь. Вчера, сегодня, завтра.-М.,1997-168 с

12.Мусаева К.О. Женщины в исправительной колонии //Казахстан -2030 проблемы совершенствования деятельности правоохранительных органов:(материалы научно-практической конференции)Часть 2.- Алматы: НИ и РИО Академии МВД РК,1999.С.63-66

13. Ной И.С.Теоретические вопросы лишения свободы- Саратов: Изд-во Саратовского университета,1965

14. Пономарев П.Г. Международно-правовые стандарты обращения с заключенными и национальные варианты их реализации: Учебное пособие. Рязанская высшая школа МВД РФ, 1994